Зібрались ми, як і завжди, в альтанці, оповитій виноградними лозами! Вечір був грозовий, повітря задушливе, і в небі, що його заснували чорні хмари, спалахували блискавки. Меланхолійний настрій схиляв до мовчанки. Все навколо завмерло у журбі, і серця наші стискалися від якогось жалю, а на очі мимоволі наверталися сльози. Беппа була аж надто пригнічена, здавалось, на душі в неї лежав важкий тягар. І марно абат, сам у полоні загального смутку, намагався розрадити нашу товаришку, таку завжди жваву й пустотливу. Ні запитання, ні ущипливі зауваження, ні прохання не могли вивести її із задуми; втупивши очі в небо та спроквола перебираючи тремтливі струни гітари, дівчина мовби забула, де вона, і її хвилювала тільки тужлива мелодія інструмента та норовливий біг хмар.

Наш добрий Паноріо, неабияк збентежений своїми невдалими спробами, нарешті звернувся до мене:

— Може, ти, любий Дзорзі, розвієш смуток нашої вередливої красуні силою свого дружнього почуття? Я помітив, що між вами існує якийсь магнетизм, сильніший за всі резони. Чи не поверне мелодія твоєї мови її до дійсності, хоч би де витали її думки?

— Цей магнетизм, друже,— відповів я,— виник від єдності наших переживань. З одних і тих же причин ми страждали, обмислювали одне й те ж і досить взнали одне одного, щоб зрозуміти, які думки зринають у кожного з нас за певних обставин. І, сподіваюсь, я зумію вгадати якщо й не предмет, то принаймні напрямок її міркувань.

Повернувшись до Беппи, я тихо спитав:

— Яку з наших сестер ти згадала, моя люба?

— Вона була найвродливішою,— відповіла дівчина майже пошепки,— найдостойнішою, найнещасливішою з усіх, самою нещасною.

— Вона померла? Коли? — провадив я, цікавлячись тією, яка жила в спогадах моєї шляхетної товаришки; мені хотілось розділити її журбу від утрати, що й для мене була не байдужою.

— Вона померла наприкінці минулої зими, тієї ночі, коли був бал-маскарад у палаці Сервіліо. Чимало лиха зазнала вона за життя, та ніщо не зломило її, вона уникнула багатьох небезпек, мужньо знесла страшні муки і загинула несподівано, не лишивши й сліду, як уражена блискавкою. Тут її знали всі — хто краще, хто гірше,— та ніхто не знав її так, як я, бо ніхто не любив її так, як я, а вона була відвертою лише з тими, хто її любив. Дехто не вірить в її смерть, хоча з тієї самої ночі, про яку я вже згадувала, вона більше не з'являлась. Кажуть, що й раніше вона, бувало, зникала надовго і потім поверталася. Та я впевнена, що вже ніколи її не зустріну, не бачитись нам на цій землі... Краще б мені цього не знати! Проте вона подбала, аби таки дійшла до мене фатальна звістка: її принесла мені людина, через яку вона загинула! Жах! Боже мій! Чи вигадаєш отаке в житті! А воно ж було у неї чудове! Таке прекрасне й сповнене контрастів, таке загадкове і ясне, таке тужливе й світосяйне, таке горде, суворе й пристрасне. Ні! Не було ще на світі такого життя і такої смерті!

Навіть у такий негідний час, як нині, вона зуміла лишитися натурою витонченою і романтичною. За звичаями місцевої аристократії, вона з'являлась на вулицях тільки з настанням темряви, під маскою, завжди одна, без проводиря. Хто з мешканців міста не зустрічав її на вулицях і площах, хто не помічав її гондоли, припнутої десь на каналі? Однак нікому не вдавалося побачити її в ту мить, коли вона залишала гондолу або поверталася до неї. Хоч ця гондола ніколи й не охоронялась, не ходило навіть чуток, щоб хтось намагався її вкрасти. Вона була розмальована і обладнана так само, як і всі інші гондоли, та її всі знали; навіть діти, побачивши її, казали: "Ось гондола маски!" Однак яким чином вона рухалась, звідкіля привозила вечорами й куди відвозила вранці свою господиню — про це ніхто й гадки не мав. Щоправда, митники з берегової охорони часто бачили чорну тінь, яка линула по лагуні, і, прийнявши її за човна контрабандистів, кидались у погоню, аж

поки виходили далеко у відкрите море; та на світанку їм ніколи не щастило помітити нічого схожого на човна; з часом вони вже не звертали уваги на нього, а, побачивши, тільки гукали: "Знову гондола маски!" Вночі маска ходила по місту, наче чогось шукаючи. Її бачили то на великих площах, то у вузеньких вуличках, на мостах, під склепінням величних палаців, у місцях найбільш людних і зовсім безлюдних. Вона йшла то повільно, то швидко, байдужа до того, чи були довкола неї люди, чи ні, але ніколи не зупинялась. Вона, здавалося, розглядала тільки будинки, пам'ятники, канали і небо над містом, упивалась довколишнім повітрям. Коли вона в якійсь людині відчувала друга, то подавала знак іти слідом, і вони разом зникали. Не раз вона й мене виводила з натовпу в яке-небудь глухе місце й говорила зі мною про речі, любі нам обом. Я довірливо йшла слідком, впевнена у нашій дружбі, та дехто з тих, кому вона подавала знак, не насмілювався приймати її запрошення. Дивовижні історії розповідали про цю маску, вони лякали навіть відважних людей. Говорили, що багато юнаків, угадавши молоду жінку під маскою і чорним убранням, закохувались у неї, приваблені як загадковістю її життя, так і доладною її фігурою та шляхетною поставою; але, необережно рушивши услід, вони вже ніколи не повертались. Поліція звернула увагу на те, що ці юнаки завжди були австрійцями, і робила все можливе, аби затримати ту, яку вважали винною в їхньому зникненні. Однак поліцейським посіпакам щастило не більше, ніж митникам: їм не вдавалося ні взнати нічого нового про долю молодих іноземців, ні зловити маску. Дивний випадок охолодив завзяття найревніших нишпорок венеціанської таємної поліції. Двоє завзятих шпиків вирішили дочекатися маску в гондолі й заарештувати. Якось увечері вони побачили цю гондолу біля набережної Ск'явоні, посідали в неї й заховалися. За всю ніч так нічого й не побачили і нічого не почули, а десь за годину до світанку їм здалося, що човна хтось відв'язує. Вони вже приготувались схопити свою жертву, але в ту ж мить сильний поштовх перекинув гондолу разом із цими лиходіями. Один із них утопився, другий врятувався тільки завдяки допомозі контрабандистів. Наступного ранку не виявилося ніяких слідів човна, і поліція вирішила, що він затонув. Проте ввечері його побачили на тому самому місці.

Після цього випадку всіх шпиків охопив забобонний жах, і жоден з них не наважувався на спроби захопити маску. З того дня ніхто її більше не турбував, і вона вільно гуляла по місту.

На початку минулої осені приїхав до місцевого гарнізону австрійський офіцер — граф Франц фон Ліхтенштейн. Це був палкий юнак, обдарований чуттям прекрасного і шляхетністю душі. Попри всі наслідки традиційного жорстокого виховання австрійської знаті, він зумів, лишитися волелюбним і далеким від аристократичних забобонів. На службі він змушений був приховувати свої думки і нахили, та тільки-но вийшов її термін, тут же зняв мундир, що був, на його переконання, уособленням всіх вад уряду, і став спілкуватися з новими друзями, яких мав уже чимало завдяки своїй доброті та розумові.

Ми охоче слухали його цікаві розповіді про Венецію. А дивився він на неї очима художника, оплакував її залежність і полюбив її так, як ніхто з венеціанців. Він невтомно блукав містом удень і вночі, все більше ним захоплюючись. Йому, як сам казав, до жаги кортіло знати місто краще за тих, хто тут народився. Під час своїх прогулянок він зустрів маску. Спочатку не звертав на неї особливої уваги, та незабаром відзначив, що вона вивчає місто з такою ж допитливістю і так само ретельно, як він. Юнак був уражений цим дивним збігом і декому розповів про це. А йому передали все, що знали про маску, і порадили триматись від неї подалі. Та всі ці попередження не тільки не злякали сміливця, а навпаки — розпалили його цікавість, викликали нестримне бажання будь-що спізнатися з цією загадковою особою, сама лише згадка про яку навіювала такий жах на людей.

Щоб з'явитися перед маскою, як і вона, інкогніто, на свої нічні прогулянки граф одягався простим міщанином.

Через деякий час вони зустрілись. У блідому місячному сяйві він побачив жінку в масці, яка стояла перед церквою святих Іоанна і Павла. Здавалось, вона милується вишуканим орнаментом, що прикрашав портал. Юнак повільно наблизився до неї. Та вона і не поворухнулась,

ніби й не помітила його. Він на мить затримався, щоб упевнитись, чи не розкрили його, потім підійшов і зупинився поряд з нею. Почув її тяжке зітхання й звернувся до неї чистою тосканською говіркою:

— Вітаю і зичу щастя тому, хто любить Венецію!

— Хто ви? — спитала маска ясним і дзвінким, як у чоловіків, але напрочуд мелодійним і ніжним голосом.

— Я шанувальник краси.

— Чи не з тих ви, які своєю варварською прихильністю учиняють над вільною красою грубе насилля; а може, з тих, хто глибоко поважає поневолену красу й сумує разом із нею?

— Коли володар ночі бачить троянду, розкішні пелюстки якої пестить своїм ніжним подихом вітерець, він співає від утіхи; коли ж він бачить, як вона в'яне під згубним поривом вітру, то ховає голову під крило і стогне. Так і моя душа.

— Йди за мною, мені до вподоби твій лицарський запал.

І, схопивши юнака за руку, маска повела його до церкви.

Коли він відчув холодний потиск руки незнайомої і побачив, що жінка прямує до темної ніші порталу, то мимоволі згадав лиховісні розповіді про неї — і, охоплений панічним жахом, зупинився. Маска обернулась і, кинувши допитливий погляд на сполотніле обличчя супутника, мовила:

— Ви боїтеся? Прощайте.

І, відпустивши його руку, швидко пішла.

Графові стало соромно; він наздогнав маску, сам узяв її за руку й сказав:

— Ні, я не боюсь. Ходімте.

Не зронивши й слова, вона простувала далі. Але вже геть від церкви, до якої була прямувала. Потім звернула в одну з маленьких вуличок, що виходили на площу. Місяць зайшов, і цілковита темрява оповила місто. Граф рухався навмання і не міг нічого бачити у глибокому мороці, який огортав його зусебіч. Він ішов слідом за своєю проводиркою, мов сліпий, а та, мабуть, дорогу знала добре. Коли-не-коли прохоплювався з-за хмар промінь місяця, і юнак устигав помітити то стінку каналу, то міст, то склепіння портика, то якесь незнайоме місце в лабіринті вузьких звивистих вулиць; потім усе зникало в темряві. Він зрозумів, що заблукав у Венеції і повністю залежить від маски, але не виказував стурбованості і йшов далі.

Так вони правилися ще з годину, аж поки маска зупинилась.

— Чудово,— сказала вона,— ви хоробра людина. Якби на вашому обличчі промайнула хоч тінь страху, я б ніколи більше з вами не заговорила. Та ви були незворушні, і я рада за вас. Отже, зустрінемось на площі Святих Іоанна й Павла. Завтра об одинадцятій годині. Не ходіть за мною, не марнуйте часу. Простуйте краще по цій вулиці направо — до площі Святого Марка. До зустрічі.

Вона міцно потиснула юнакові руку і, перш ніж той устиг відповісти, зникла за поворотом.

Він деякий час стояв непорушно, вражений тим, що трапилось, не знаючи, як йому далі поводитися. Подумав, що навряд чи зуміє відшукати таємничу даму і що, переслідуючи її, ризикує заблудитись, тому краще сьогодні вже відпочити.

Він подався по вулиці направо і, справді, за кілька хвилин опинився на площі Святого Марка, звідкіля легко було втрапити до готелю.

Наступного дня граф з'явився на площі, саме коли церковний годинник вибивав одинадцяту. Маска вже чекала під порталом.

— Це добре, що ви вчасно прийшли,— сказала вона.— Ходімте.

Вона різко повернулась до церкви. Юнак, знаючи, що двері церкви замкнені й не відчиняються вночі, подумав, що ця жінка божевільна. Але, на його подив, двері відхилились від першого ж дотику. Він пройшов слідом за своєю проводиркою, і вона швидко зачинила двері. Тепер вони знаходились в темряві; але граф знав, що другі двері, які не замикались, відділяють їх від нефа, і не відчував страху. Він хотів уже штовхнути їх, щоб увійти. Але маска втримала його за руку:

— Ви коли-небудь бували в цій церкві? — спитала вона.

— Разів із двадцять,— відповів юнак,— і я знаю все тут не гірш за архітектора, який її будував.

— Скажіть краще — вам здається, начеб ви знаєте. Я певна — ви її зовсім не знаєте. Заходьте.

Він штовхнув другі двері й увійшов. Церква була яскраво освітлена й безлюдна.

— Що за церемонія тут відбудеться? — здивовано спитав граф.

— Ніякої. Церква мене чекала сьогодні увечері, от і все. Йдіть за мною.

Юнак даремно намагався вникнути в значення почутих слів; але, наче скоряючись таємничій волі, слухняно йшов слідом.

Маска вивела його на середину церкви і дала можливість окинути поглядом усю споруду та оцінити її дивовижну архітектурну гармонію. Потім, оглядаючи кожну частину, вона докладно розповіла про неф, колонади, бокові вівтарі, про статуї та картини, про всі прикраси; розкрила ідею коленої форми, дала відчути всю красу творів мистецтва, які складають разом єдине ціле, і дозволила йому проникнути, якщо можна так сказати, в самісіньку душу храму. Франц побожно вслухався в ті слова, які, злітаючи з вуст незнайомої, повчали його; і чим далі, тим ставало очевидніше, як мало він розумів досі цей чудовий ансамбль, такий простий на перший погляд.

Коли вона закінчила розповідь, перші світанкові промені вже пробивались через вітражі, і пломінці свічок потьмяніли. Вона говорила кілька годин і ні на мить не присіла, ні в її голосі, ні в поведінці не було й тіні втоми. Тільки дихала часто та голову схилила, наче прислухалася до биття власного серця. Раптом вона рвучко підвела голову і, здійнявши руки до неба, вигукнула:

— О неволя! Неволя!

З-під її маски покотилися крупні сльози, падаючи на складки чорної сукні.

— Чому ви плачете? — скрикнув Франц.

— До завтра,— відповіла жінка.— Опівночі, біля Арсеналу.

І вона вислизнула через ліві бокові двері, що важко зачинилися. В цю ж мить задзвонили до вранішньої відправи. Здригнувшись від несподіванки, Франц огледівся й побачив, що всі свічки погасли. Деякий час він стояв непорушно, потім вийшов із церкви через двері порталу,

які щойно розчинили ключарі, й повільно пішов до себе, гадаючи, хто ж ця жінка — така чарівна, смілива і владна, з такою артистичною душею.

Наступного вечора Франц був біля Арсеналу. Маска вже чекала на нього і, не мовивши й слова, швидко пішла вперед. Франц мовчки прямував за нею. Підійшовши до дверей з правого боку будівлі, маска зупинилась, вставила в замкову щілину золотий ключ, що засяяв під місячним світлом, тихо відчинила двері і ввійшла першою, порухом запрошуючи Франца також заходити. Він завагався. Проникнути вночі в Арсенал за допомогою підробленого ключа — значить стати перед військовим судом, якщо його помітять: адже неможливо лишатися непоміченим там, де стільки вартових. Та побачивши, що маска збирається зачинити перед ним двері, він вирішив довести свою пригоду до кінця і ввійшов. Жінка провела його через численні двори, потім — по коридорах і галереях, відкриваючи всі двері своїм золотим ключем, і врешті-решт вони дісталися до великих залів, наповнених розмаїтою зброєю всіх часів, яку застосовували у війнах Венеціанської республіки її захисники й вороги. Ці зали були освітлені ліхтарями з галерей, розташованих в проміжках між трофеями.

Жінка показала Францові найбільш цікаву і відому зброю, називаючи імена тих, кому вона належала, і битви, де використовувалась. Так вона оживила в думках юнака всю історію Венеції.

Оглянувши чотири зали зі зброєю, вона повела його в останній — найбільший з усіх і освітлений так же, як інші; в ньому знаходились зразки корабельного лісу, уламки суден, а також частини "Буцентавра". Вона пояснила своєму супутникові властивості багатьох порід дерев, призначення різних суден, розповіла, коли ці судна будувались і в яких експедиціях брали участь; потім, показуючи на палубу "Буцентавра", сказала з глибокою гіркотою в голосі:

— Ось рештки колишньої величі і влади. Це останній корабель, який ніс на собі дожа[1] на заручини його з морем. Нині ж Венеція — підневільна, а раби не сміють заручатися. О неволя! О неволя!

Після цих слів вона пішла до виходу й повела за собою Франца, якому було небезпечно залишатися в Арсеналі. Вони повернулись тим же шляхом і проминули останні двері, так нікого і не зустрівши. Вже на площі умовились про нове побачення і розійшлися.

Всі наступні ночі вона показувала Францові найвизначніші пам'ятники міста, проникаючи з ним до будівель з небаченою легкістю, пояснюючи геть усе, на чому вони зупиняли свій погляд, розкриваючи перед ним усі скарби своєї душі й розуму. І Франц не знав, чим більше захоплюватись — її розумом, який так глибоко все осягнув, чи душею, яка поєднала в собі неосяжні людські відчуття прекрасного. Те, що спочатку було для нього тільки вигадкою, тепер обернулося справжнім глибоким почуттям. Допитливість спонукала його на знайомство з маскою, а здивування примусило продовжити це знайомство. А потім він відчув непогамовне бажання бачитись із нею щоночі. І хоч слова незнайомої завжди були серйозні й нерідко тужливі, юнак знаходив у них незбагненний чар і прив'язувався до неї більше і більше. Він не зміг би заснути вранці, якби вночі не чув її зітхання і не бачив її сліз. Він відчував таку щиру й глибоку повагу до її шляхетності й страждань, про які здогадувався, що все ще не наважувався попрохати її ні зняти маску, ні назватися. Вона не запитувала його імені, і він не міг показати себе людиною допитливою та нескромною, а тому вирішив в усьому покластися на її добру волю і не проявляти настирливості. Жінка, здавалось, розуміла його делікатність і віддавала їй належне: при кожній новій зустрічі виявляла йому все більше довіри і прихильності. Хоч про кохання не було сказано між ними й слова, Франц мав підстави вірити, що вона знає про його жагу і сама схильна розділити її. Цих надій було майже досить для його щастя, і завжди, коли в ньому з новою силою спалахувало нестримне бажання бачити обличчя тієї, яку він у думках вже назвав коханою, уява його, захоплена і наче запалена незвичайністю подій, малювала її такою довершеною і такою прекрасною, що він навіть боявся тієї миті, коли маска відкриється перед ним.

Якось уночі, коли вони бродили під колонадами площі Святого Марка, маска зупинила Франца перед картиною, де була зображена дівчина на колінах перед святим заступником цього собору і всього міста.

— Що ви скажете про цю дівчину? — спитала вона, якусь хвилину помовчавши, щоб дати йому час добре розглянути картину.

— Це дивовижна, незрівнянна краса,— відповів Франц.— Натхнення художника зуміло створити божественне обличчя, прообраз якого, одначе, може існувати тільки на небесах.

Маска стиснула його руку й сказала:

— Я не знаю обличчя прекраснішого, ніж обличчя преславного святого Марка, і я змогла б покохати тільки такого чоловіка, який був би його живою подобою.

Почувши ці слова, Франц сполотнів і заточився; голова у нього пішла обертом. Він раптом зрозумів, що обличчя святого схоже з його власним. Він упав на коліна перед незнайомою і, ухопивши її руку, облив її слізьми, не в змозі вимовити й слова.

— Тепер я впевнена, що ти належиш мені,— сказала вона зворушено,— і ти гідний знати мене й володіти мною. До завтра на балу в палаці Сервіліо.

І вона залишила Франца, проте не сказала тих слів, якими звичайно завершувались їхні щонічні розмови.

Франц, очамрілий від щастя, цілий день блукав містом. Він милувався небом, всміхався до лагуни, вітався з будинками і розмовляв з вітром. Перехожі вважали юнака за божевільного і кидали на нього

здивовані погляди. Він помічав це і сміявся з дурості тих, хто кпинив із нього.

Коли його друзі запитували, що він робив і куди запропав на цілий місяць, він відповідав тільки одне: "Скоро я буду щасливим" — і йшов далі.

Надвечір він купив чудову перев'язь і нові еполети, повернувся додому, щоб одягтися, убрався в свій мундир і подавсь до палацу Сервіліо.

Бал був чудовий. Усі, за винятком офіцерів гарнізону, прийшли в маскарадному вбранні, як і мовилось у письмових запрошеннях, і весь цей натовп у пишних барвистих шатах, збуджено рухаючись під звуки музики, являв собою блискуче й мальовниче видовище. Франц обійшов усі зали, підходив до кожного гурту й оглядав кожну жінку. Багато з них були напрочуд гарні, та жодна не привернула уваги юнака. "Її тут немає, — подумав він,— я впевнений, ще не її час".

Зупинившись за однією з колон неподалік від парадного входу, Франц став чекати, не зводячи очей з дверей. Двері відчинялись, заходили жінки, та жодного разу серце його не закалатало. Але в ту мить, коли годинник вибив одинадцяту, він здригнувся і скрикнув так голосно, що його почули сусіди:

— Ось вона!

Всі погляди звернулись на нього.

Аж тут двері розчинилися навстіж, і ввійшла жінка. Франц упізнав її відразу. Це була вона — з тієї самої картини, одягнена догаресою[2] п'ятнадцятого століття. Розкіш убрання підкреслювала її незвичайну вроду. Вона йшла повільно і велично, впевнено оглядаючи присутніх, ні до кого не вітаючись, наче була царицею балу. Ніхто, окрім Франца, не

знав її, але всі, зачаровані її незрівнянною красою і шляхетною поставою, шанобливо розступалися і навіть схилялися в уклонах. Франц, засліплений, ішов слідком на деякій відстані. Коли вона увійшла в останню залу, гарний юнак, одягнений в убрання Тассо[3], співав, граючи собі на гітарі, романс на честь Венеції. Жінка підійшла до нього, пильно подивилась і спитала, хто він, що насмілився одягти таке вбрання і оспівувати Венецію. Юнак завмер під її поглядом, зблід, опустив очі й простяг їй свою гітару. Вона взяла і, перебираючи струни білосніжними пальцями, заспівала сильним і мелодійним голосом дивну пісню, яка складалася з уривчастих фраз:

"Танцюйте, смійтесь, співайте, веселі діти Венеції! Для ва£ узимку немає морозів, уночі немає мороку, в житті немає турбот. Ви щасливці в цьому світі, а Венеція — цариця народів. Хто сказав — ні? Хто наважився навіть подумати, що Венеція вже не Венеція? Бережіться! Очі бачать, вуха чують, язики говорять. Танцюйте, смійтесь, співайте, веселі діти Венеції! О Венеціє — єдине нерукотворне місто, створене духом людським,— ти покликана бути тимчасовим притулком спасенних душ і мовби сходинкою для них із землі на небеса; о, ви, палаци, де колись оселялися феї, де й донині все овіяне їх чарівним подихом; ви, химерні колонади, що мрієте в туманному серпанку; ви, легкі шпилі, що здіймаєтесь серед корабельних щогл; ви, аркади, в яких затаїлися тисячі голосів, щоб відлунити голос кожного перехожого; ви, міріади ангелів і святих, що наче танцюєте на банях, змахуючи своїми мармуровими і бронзовими крилами, коли морський легіт торкається вашого вологого чола; ти, прекрасне місто, не розпластане на тьмяній і брудній землі, як інші, а подібне до лебединої зграї, яка пливе на хвилях; радійте, радійте, радійте! Нова доля всміхається вам — така само прекрасна, як і давнішня. Чорний орел ширяє над левом святого Марка, і австрійські чоботи вальсують у палаці дожів. Замовкніть, нічні музики! Вщухни, шалений гомоне балу! Хай не звучить більше священний гімн рибаків; припини свій рокіт, голосе Адріатики! Згасни, лампадо пресвятої мадонни; щезни назавжди, сріблиста царице ночі; у Венеції більше немає венеціанців! Може, це ввi сні? Чи в нас свято? Так, так, будемо танцювати, сміятись і співати! Настав час, коли тінь

Фальєро повільно спускається по Сходах велетнів і незрушно сідає на останній сходинці. Танцюймо, сміймося, співаймо! Бо щойно годинник вибив північ, і хор мерців гукне нам: "Раби! Раби!"

З цими словами вона упустила гітару, і та зловісно забриніла, впавши на підлогу, і годинник почав вибивати. В тяжкому мовчанні всі слухали, як пробило дванадцять ударів. Тоді господар палацу, наляканий і роздратований, підійшов до незнайомої.

— Добродійко, кому я маю дякувати за честь бачити вас тут? — схвильовано спитав він.

— Мені,— відповів Франц, виходячи наперед,— і якщо комусь це не подобається, нехай скаже.

Незнайома мовби й не чула запитання господаря, але на голос Франца підвела голову.

— Тепер я живу! — вигукнула вона у захваті.— Я буду жити!

І вона глянула на юнака щасливими очима. Та за мить зблідла, і чоло її затьмарилось.

— Навіщо це маскарадне вбрання? — спитала вона суворо, показуючи на мундир.

— Це не маскарадне вбрання,— відповів Франц.— Це...

Він не докінчив фрази й наче закам'янів під страшним

поглядом незнайомої. Деякий час вона мовчки дивилась на нього, потім з її очей скотилися дві великі сльози. Франц хотів кинутись до неї. Але вона зупинила його.

— Йдіть за мною,— сказала глухо.

Затим швидко пройшла крізь принишклий натовп і вийшла; Франц простував слідком.

Спустившись по сходах палацу, вона стрибнула в свою гондолу і наказала юнакові зробити те саме. Він скорився, потім оглянувся навкруг і, не помітивши гондольєра, спитав:

— Хто ж нас повезе?

— Я,— відповіла і впевненою рукою взялася за весло.

— Краще дозвольте мені...

— Ні. Австрієць не зугарен орудувати венеціанським веслом.

Сильним змахом весла вона зрушила гондолу з місця, і та помчала по каналу. За хвилину вони були вже далеко від палацу. Франц сподівався, що незнайома пояснить, чому так розгнівалася. Він був здивований і стурбований її мовчанкою.

— Куди ми пливемо? — спитав трохи згодом.

— Куди доля заведе нас,— сумовито відповіла незнайома.

Ці слова наче знову збудили її гнів, і вона взялася веслувати ще завзятіше. Скоряючись її міцній руці, гондола мовби летіла над водою. Франц бачив, як за облавком човна із шаленою швидкістю ринуло шумовиння, а зустрічні човни мчали, як хмари, гнані буревієм. Незабаром морок став зовсім непроглядним, знявся вітер, і юнак вже не чув нічого, окрім плюскоту хвиль і свисту вітру, а в суцільній темряві він бачив тільки білу постать своєї супутниці. Вона стояла на кормі з веслом

у руках, її коси і довга біла сукня маяли на вітрі, і вона скидалася вже не на жінку, а скорше на духа кораблетрощі, що линув над бурхливим морем.

— Де ми? — тривожно вигукнув Франц.

— Наш хоробрий капітан злякався,— сказала незнайома з глузливим сміхом.

Франц не відповів. Його понімав жах. Та він волів приховати це почуття і вирішив мовчати. Проте через деякий час підвівся й рушив до незнайомої.

— Поверніться на своє місце! — владно мовила вона.

Та Франц, збезумлений від жаху, йшов далі.

— Поверніться! — повторила вона розлючено й тупнула ногою з такою силою, що човен здригнувся і ледве не перекинувся.

Франц, не втримавшися на ногах від цього поштовху, упав на дно човна і знепритомнів. Коли прийшов до пам'яті, то побачив, що незнайома лежить біля його ніг і плаче. Розчулений її болісним виглядом, юнак схопив її в обійми, підняв і посадив поряд. Вона не пручалась, але не переставала плакати.

— О кохана! — вигукнув Франц, пригортаючи її до грудей.— Навіщо ці сльози?

— Лев! Лев! — відповіла вона, здійнявши до неба свою прекрасну руку.

Франц глянув, куди вона показувала, і побачив сузір'я Лева, яке виблискувало серед хмар.

— А нам що до того? Світила не володарюють над нашими долями; а навіть якби й мали владу, то для захисту від фатального сузір'я ми знайшли б заступництво у сприятливих зірок. Венера сяє в небі так само, як і Лев.

— На жаль, Венера зайшла, а Лев підіймається. А там! Поглянь! Хто може боротися з ним?

Вона вимовила ці слова з якоюсь розгубленістю і простягла руку до крайнеба. Франц подивився туди і побачив чорну пляму, яка вирізнялася на хвилях в жаристому ореолі.

— Що це? — спитав він із подивом.

— Це доля йде по свою жертву,— відповіла незнайома.— По яку, спитаєш? Жертву повинна назвати я! Ти, звичайно ж, чув про тих австрійських дворян, які сідали зі мною в гондолу і більше ніколи не повертались?

— Чув. Але ж це вигадки!

— Це правда. Або вони мали бути знищені, або я. Кожен австрієць, який кохає мене і якого я не кохаю, вмирає. І до того часу, поки я нікого з них не покохаю, я буду жити і буду нести їм погибель. А якщо я покохаю одного з них, то умру я. Така моя доля!

— Та хто ж ти?

— Як швидко він наближається! Ще мить — і він наздожене нас. Ти чуєш? Ти чуєш?

Чорна пляма наближалась з незбагненною швидкістю і вже прийняла обрис корабля. Червоне сяйво оточувало його ореолом; величезні привиди непорушно стояли на палубі, і безліч весел підіймались і опускались, зі зловісним шумом розтинаючи хвилі, а замогильні голоси співали "Dies iroe"[4] й дзвеніли ланцюгами.

— О життя, життя! — розпачливо вигукнула незнайома.— О Франц! Ось він, цей корабель! Ти впізнаєш його?

— Ні, я його не знаю, але така страшна мара жахає мене.

— Це "Буцентавр". Він поглинув твоїх співвітчизників. Вони були тут, на цьому самому місці, в цей же час, поруч зі мною в цій гондолі. Корабель наближався так само, як і тепер. Голос корабля кричав мені: "Хто йде?" Я відповідала: "Австрія". Голос запитував: "Ти ненавидиш чи ти кохаєш?" Я відповідала: "Ненавиджу", і голос говорив мені: "Живи". Потім корабель проходив над гондолою і нищив твоїх земляків, а мене тріумфально виносив на хвилях.

— А сьогодні?

— Як жаль! Зараз пролунає голос.

І справді, скорботний і урочистий голос, зі звуком якого змовкла вся примарна залога "Буцентавра", крикнув:

— Хто пливе?

— "Австрія",— відповів тремтячий голос незнайомої.

Хор прокльонів розлігся над "Буцентавром", а він наближався чимраз швидше. Потім знову все стихло, і той же голос спитав: "Ти ненавидиш чи кохаєш?"

Незнайома вагалася лиш мить, потім пролунала її відповідь, гучна, мов грім:

— Я кохаю!

Тоді голос промовив:

— Ти сама вирішила свою долю. Ти покохала Австрію! Згинь же, Венеціє!

Голосний крик, відчайдушний, нелюдський крик розлігся над водою, і Франц зник у хвилях. Коли він виринув на поверхню, то вже нічого не було — ні гондоли, ні "Буцентавра", ні його коханої. Тільки на обрії спалахували вогники: це були ліхтарі муранських рибалок.

Франц поплив до їхнього острова і досяг його за годину... Бідна Венеція!

Беппа замовкла; з її очей котились сльози. Ми мовчки дивились, як вона плаче, не пробуючи її втішити. Та раптом вона витерла сльози і сказала зі своєю пустотливою жвавістю:

— Отакої! Чого це ми принишкли? Невже чарівні казки так діють на вас? Хіба ви ніколи не чули про духа Орко — венеціанського Трильби? Невже ніколи не зустрічали його вечорами в церкві чи в лагуні? Він добрий дух і робить зло тільки зрадникам і гнобителям. Можна сказати, що це справді добрий геній Венеції. Але віце-король щось таки почув про небезпечну пригоду графа фон Ліхтенштейна і звелів просити нашого патріарха, щоб той прочитав на лагуні молитви і заклинання проти духів; відтоді Орко більше не з'являється.

[1] Дож — глава Венеціанської республіки.

[2] Догареса — дружина дожа.

[3] Тассо Торквато — італійський поет епохи Відродження.

[4] "День гніву" (латин.).